

"Anneciğim burada dur.": Ayrılma Kaygısı Bozukluğu Vakasının Çocuk Merkezli Oyun Terapisi ile Sağaltımı (Olgu Sunumu)

Arif Erdem KÖROĞLU¹

Özet

İnsan yaşamının her döneminde ayrılıklar önemli bir yer edinmiştir. Diğer türlere göre dünyaya daha hazırlıksız bir şekilde gelen insan türü için bu çaresizlik durumuna çare annenin varlığıdır. Bu yüzden anneden ayrılma çocuğun sosyoduygusal gelişiminde karşılaşılan en büyük sorunlardan biri olmuştur. Ayrılma kaygısı bozukluğu çocuk ruh sağlığı alanında en sık karşılaşılan bozukluklardandır. Evden veya bağlı olduğu kişilerden ayrılmakta zorlanan çocuk için bu duruma yönelik tedavilerden biri oyun terapisi. Oyun çocuğun kendisini ifade etmenin en doğal aracı olduğu için çocuk gerginlik, hayal kırıklığı, güvensizlik, saldırganlık, korku, kafa karışıklığı ve şaşkınlık gibi birikmiş duygularını dışa vurma imkanına erişmiş olur. Oyun terapisinin terapötik bir araç olarak çocuk ruh sağlığı alanında kullanımı giderek artmaktadır. Okul öncesi psikolojik sorunlara yönelik geliştirilen tedavi yöntemlerinden biri olan oyun terapisi, kaygı bozukluklarında ve depresyon belirtilerinin azaltılmasında etkili yöntemlerden biridir. Bu çalışmada ayrılma kaygısı bozukluğu tanısı alan 6 yaşında bir çocukla yürütülen 24 çocuk merkezli oyun terapisi seanslarından oluşan bir uygulamanın sonuçları sunulmaktadır. Terapistin gözlemleri, çocuğun oyun davranışlarındaki değişim, ailenin ve psikiyatri uzmanının geri bildirimleri doğrultusunda sürecin sonunda çocuğun kaygılarında önemli düzeyde azalma olduğu ve günlük işlevselliğinin arttığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ayrılık, Ayrılma Kaygısı Bozukluğu, Çocuk, Çocuk Merkezli Oyun Terapisi

"Mommy, stay here." Treatment of Separation Anxiety Disorder Case with Child-Centered Play Therapy (Case Report)

Abstract

Separations have occupied an important place in every stage of human life. Compared to other species, the human species enters the world in a less prepared manner, and the solution to this situation lies in the presence of the mother. Therefore, the separation from the mother is one of the most commonly encountered disorders in the field of child mental health. For the child who has difficulty separating from home or the people to whom she/he is attached to, one of the treatment for this condition is play therapy. Since play is the child's most natural means of expressing herself/himself, the child has the opportunity to express her accumulated emotions such as tension, frustration, insecurity, aggression, fear, and confusion. The use of play therapy as a therapeutic means in the field of child mental health is increasing. Play therapy, which is one of the treatment methods developed for preschool psychological problems, is one of the effective methods in reducing anxiety disorders and depression symptoms. In this study, the results of an conducted consisting of 24 child-centered play therapy sessions with a 6-year old child-diagnosed with separation anxiety disorder are presented. At the end of the process, it was determined that patient's anxiety decreased significantly and his daily functionality increased depend on change of child play behaviors, therapist observation and family and psychiatrist feedback.

Keywords: Separation, Separation Anxiety Disorder, Child, Child-Centered Play Therapy

¹ Klinik Psikolog, Işık Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Klinik Psikoloji Doktora Programı, E-posta: ariferdemkoroglu@gmail.com

Giriş

Hayatın kendisi gibi barındırdığı her bir unsurun da bir başlangıcı ve sonunun olduğu ortadadır. Döllenme bir başlangıçsa, doğum da rahim içi yaşamın sonudur. Anne karnından ayrılma olan doğum bir başka son olan ölümü gündeme getirmektedir. İnsan yaşamının her döneminde ayrılıklar elbette söz konusudur ve ruhsallıkta önemli yansımaları vardır. Acıya neden olan şey ise ayrılık, yani nesnenin kaybıdır. Kaygı da zaten bu kaybın tekrarlanması nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Her ayrılık bir yinelemedir (Parman, 2022). Kaygı üzerine fikirlerini ortaya koyduğu yazısında Freud (1926), kaygının nesneyi kaybetme korkusu anlamına gelen tehlike karşısında gösterilen bir duygulanım olarak ortaya çıktığını belirtir. İnsan türü yavruları diğer türlere göre kendisine bakım verene daha bağımlı ve çaresiz olarak dünyaya gelmektedir. Nitekim insan bebeklerin bu çaresizlik halinin tek çaresi annenin varlığıdır. Dolayısıyla anneden ayrılma en büyük kayıp olarak deneyimlenmektedir.

DSM-5 Tanı Ölçütleri Elkitabında tanımlanan ayrılma kaygısı bozukluğundaki temel nitelikler kişinin bağlandığı insanlardan ayrılmasıyla ilgili gelişimsel olarak uygun olmayan ve aşırı bir biçimde kaygı ya da korku duymasını içermektedir. DSM-5'e göre bu bozuklukta kişi evden veya bağlandığı kişilerden ayrılacağı zaman sürekli olarak aşırı bir şekilde talsalanır. Bağlandığı kişileri yitireceğine veya bu kişilerin başına hastalık, ölüm gibi kötü bir olay geleceğine yönelik endişelenir. Ayrılma korkusundan ötürü okula, işe ya da başka bir yere gitmek için dışarı çıkmaya veya evden uzaklaşmaya karşı koyma söz konusudur. Kişi evde veya başka ortamlarda tek başına kalmaktan veya bağlandığı kişilerle olamaktan dolayı sürekli bir biçimde aşırı korku duyar ya da bu konuda isteksizlik gösterir. Tanımlanan bu ve benzeri diğer belirtilerde söz konusu olan kaygı, korku ve kaçınma hali süreklilik göstermektedir. Klinik anlamda belirgin bir sıkıntıya ve gündelik yaşamda işlevsellikte düşüşe neden olmaktadır (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013).

Oyun terapisinde oyun çocuğun sıklıkla eğlenmesine olanak sağladığı gibi duygularını ifade edebilmesi ve başa çıkma becerilerinin gelişmesi için çeşitli senaryolar oluşturarak sembolik ifadeleri deneyimlemesini sağlar. Freud da çocukların endişelerini azaltmak ve olumsuz içgüdülerini kontrol etmek için gelişim dönemleri boyunca oyunu kullanabileceklerini düşünmüştür (Ray, 2019). Yönlendirici olmayan oyun terapisi çocuğun büyümesi adına ona sunulan çok işlevsel bir fırsattır. Oyun çocuğun kendisini ifade etmenin en doğal aracı olduğu için çocuk gerginlik, hayal kırıklığı, güvensizlik, saldırganlık, korku, kafa karışıklığı ve şaşkınlık gibi birikmiş duygularını dışa vurma imkanına erişmiş olur (Axline, 2019). Çocuk ve terapist arasındaki sosyal ilişkiyi de geliştiren oyun terapisi, doğrudan çocuğun kendisini zorlayan konuları çalışmasına alan açmış olur. Ayrıca çocuk oyunu kendi dünyası ve çevresi üstünde kontrol kurma ve yetkin olma duygusunu geliştirmek için kullanılmaktadır. Dahası bütün gününü yapılandırılmış ortamlarda her şeyi bir arada tutmaya çalışarak geçiren çocuk için enerjisini ortaya çıkarabilecek güvenli bir ortama ihtiyaç vardır ve terapötik çalışma ortamı bunu da sağlamış olur (Ray, 2019).

Çocuk merkezli oyun terapisinin temelini oluşturan birey merkezli felsefe benlik yapısı, duygu ve davranışlarda gelişmeyi destekleyen içsel eğilimin tüm insanlarda var olduğuna dayanmaktadır. Kişiliğinde ve çevreyle kurduğu ilişkide değişiklik yapabilme kapasitesine sahip bir birey olarak kişiye inanç söz konusudur (Ray, 2019). Birey olarak çocuğun üzerine odaklanma bu yaklaşımın temeli ve amacıdır. Oyun terapisti bir tanı koyucu ya da terapötik direktör değildir. Çocuğun kendini keşfetme amaçlı çıktığı yolculukta onun için kolaylaştırıcı ve bir keşif arkadaşıdır. Çocuk merkezli oyun terapisi çocuklarla kendi koşullarına göre gelişimsel olarak uygun yollarla, onların doğal iletişim kurma araçları ile tutarlı bir biçimde ilişki kurulan dinamik bir süreçtir. Çocukların çocuk merkezli yaklaşımı kullanan bir terapistin varlığında kendilerinin öncülük ettiği bir oyun deneyimini içeren çevresel bir değişim karşısında canlanan içsel kaynakları vardır (Schaefer, 2017).

Oyun terapisinin terapötik bir araç olarak çocuk ruh sağlığı alanında kullanımı giderek artmaktadır. Ulusal ve uluslararası literatür incelendiğinde oyun terapisi uygulamalarının çocukların ayrılma kaygısı dahil olmak üzere diğer davranış sorunlarında, ameliyat öncesi süreçlerde ve sosyal etkileşim süreçlerindeki kaygı düzeyini azalttığını ve bu alanda tedavi için etkili bir araç olduğunu gösteren birçok çalışma mevcuttur (Genç ve Tolan, 2021; Demirel, 2021; Yanıt, 2019; Yılmaz, 2018; Koçkaya ve Siyez, 2017; Da Silva ve ark., 2017; Teber, 2015; Stulmaker ve Ray, 2015; Tural, 2012; Vaezzadeh ve ark., 2011). Özellikle okul öncesi dönemde karşılaşılan ruhsal sorunların tedavi edilmemesi ergenlik ve yetişkinlik dönemindeki pek çok ruhsal sorun için risk oluşturmaktadır. Okul öncesi ruhsal sorunlara yönelik geliştirilen tedavi yöntemlerinden biri olan oyun terapisi kaygı bozukluklarında ve depresyon belirtilerinin azaltılmasında etkili yöntemlerden biridir (Genç ve Tolan, 2021). Küçük çocuklarda çocuk merkezli oyun terapisinin etkililiğini belirlemeyi amaçlayan 6-8 yaşlarında kaygılı 53 çocuğun yer aldığı bir çalışmada çocuk merkezli oyun terapisi alan çocukların toplam kaygı ve endişe düzeylerinin diğer çocuklara nispeten anlamlı olarak azaldığı bulgulanmıştır. Bu bağlamda çocuk merkezli oyun terapisinin küçük yaş grubundaki kaygılı çocuklarda gelişimsel olarak uygun bir tedavi yöntemi

olduğu göz önünde bulundurulabilir (Stulmaker ve Ray, 2015). Anaokuluna devam eden 3-5 yaşlarındaki 60 çocukla yapılan bir başka çalışmada oyun terapisinin ayrılık kaygısı üzerine olan etkisi araştırılmıştır. Ön-test son test düzeninde gerçekleştirilen bu çalışmada oyun terapisi programı öncesi çocukların kaygı düzeyleri ölçülmüş ve deney grubuna atanan çocuklarla 6 oturumdan oluşan oyun terapisi programı uygulanmıştır. Uygulanan oyun terapisi programının anaokulundaki çocuklarda ayrılık kaygısını azalttığı bulgulanmıştır (Yılmaz Demirel ve Topan, 2023). Ayrıca 4 yaşında ayrılma kaygısı yüksek bir kız çocuğuyla yürütülen oyun terapisi uygulamasının sonuçlarının yer aldığı bir olgu sunumunda 8 oturumluk süreç sonunda çocuğun dış dünyayı keşif davranışlarının arttığı, kontrolünü geliştirdiği, duygularını daha rahat ifade edebildiği ve ayrılık kaygısının hafiflediği bildirilmiştir (Yang ve Wang, 2019).

Ulusal literatür incelendiğinde çocukluk dönemi psikopatolojilerine yönelik olgu sunumları olsa da ayrılma kaygısı bozukluğuna dair bir olgu sunumu yer almamaktadır. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı ayrılma kaygısı bozukluğu tanısıyla yönlendirilen 6 yaşındaki bir çocuk ile yürütülen çocuk merkezli oyun terapisi uygulamasının çocuğun belirtilerine yönelik etkilerini incelemektir. Bu olgu sunumu yürütülen uygulamanın etkililiğini aktarmayı ve bu alana yönelik yapılabilecek çalışmalara katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Yöntem

Hastanenin çocuk ve ergen psikiyatristi tarafından değerlendirilen olgu, ayrılma kaygısı bozukluğu tanısıyla hastanenin klinik psikoloğuna oyun terapisi uygulanması amacıyla yönlendirilmiştir. Farmakolojik tedavi başlanmamıştır. 6 yaşında bir kız çocuğu olan olgu 1. sınıfa henüz yeni başlamış ve fakat kaygıları çok yoğun olduğu, annesi olmadan hiçbir şekilde durmadığı ve devamlılık sağlayamadığı için okulla ilişkisi kesilmiştir. Psikoterapi süresince olgu annesinin eşlik etmesiyle daha önce de gittiği okul öncesi dini eğitim veren bir kuruma devam etmiştir.

Olgu Hakkında Bilgi

Anne ile yapılan psikolojik değerlendirme seansında anne kızının kendisinin olmadığı ortamda durmayıp ağladığını, o olmadan bir yere gitmediğini, öğretmeninin veya arkadaşlarının yüksek sesle konuşmalarında ağladığını ifade etmiştir. Okula gitme arzusunun ilk zamanlarda yüksek olduğu gözlemlenen olgunun sınıfta ön tarafta oturup annesini görmek istediği ve annesini göremediğinde huzursuzlandığı aktarılmıştır. Gittiği okul öncesi kurumda annesi yanından ayrıldıktan kısa bir süre sonra şiddetli bir biçimde ağlayıp yanına gelmesini isteyen olgu annesinin okula gitmek için ona eşlik edemeyeceği durumlarda ise okula gitmekten kaçınmaktadır. Bir deneyiminde babası onu sınıfa zorla soktuğu için babasıyla okula gitmek istemediği ayrıca aile apartmanında yaşadıklarından dolayı yakınlarının olguyu *neden okulda durmuyorsun*, vb. söylemlerle eleştirdikleri aktarılmıştır. Dahası olgunun herhangi bir şekilde kurallara uymayıp sınır tanımadığını söyleyen anne bu durumun başvurdukları tarih itibarıyla özellikle 2 aydır yoğun olarak yaşandığını belirtmiştir.

Olgunun doğum öyküsüne bakıldığında planlı bir gebelikle doğduğu, annenin gebeliğinin ilk 6 ayının rahat geçerken son zamanlarda ciddi sorunlar yaşadığı, risk barındıran bir doğuma girdiği ve 10 gün gecikmeli olarak normal doğum yaptığı göze çarpmaktadır. Olgunun doğumdan 2 ay sonra başlayan nefroloji takibi halen devam etmektedir. Erken dönem gelişimsel becerilerini vaktinde edindiği düşünülen olgunun tuvalet alışkanlığı kazanma sürecinin zorlu geçtiği ve annenin olgunun büyük tuvaletini yaparken kendisine hala eşlik ettiği bildirilmiştir. Olgunun fiziksel gelişimi yaşına uygun görünmektedir. Libidinal yatırımlar incelendiğinde olgunun resim yapmaktan, kumla ve oyun hamuruyla oynamaktan hoşlandığı, annesiyle ve abisiyle olan ilişkisinin ablası ve babasıyla olan ilişkisine nispeten iyi olduğu aktarılmıştır.

Yürütülen ikinci değerlendirme seansında olgunun kendisiyle görüşülmüş, iletişim kurma ve değerlendirme aracı olarak çocuk, aile çizimi yapılması ve serbest oyun oynanması planlanmıştır. Olgu aile çizimini reddetmiştir. Çocuk çiziminde otobüs bekleyen bir çocuk çizen olgu çizimindeki çocuğu olumlu kendilik algısını düşündüren sıfatlarla anlatmıştır. Çizdiği çocuğun ne gibi istekleri olduğu sorulduğunda *dediğinin yapılmasını istiyor*, şeklinde cevaplayan olgu söylediğinin ne olduğu sorulduğunda ise *"Anneciğim burada dur."* yanıtını vermiştir.

Seanslar

Olgu ile 24 çocuk merkezli oyun terapisi seansı yürütülmüş ve 4 haftada bir olarak düzenlenmiş, zaman zaman babanın da katıldığı 5 ebeveyn seansı yürütülmüştür. Ebeveyn ile gerçekleştirilen seansların içeriğini terapötik çerçevede, ayrılma kaygısının nedenleri, oyun terapisindeki dinamikler, öz bakım becerilerinin artmasının öz yeterlik inancına ve benlik saygısına olan etkisi, ayrışma-bireyleşme, duygusal bağımsızlık, çocuğa sınır koyma üzerine psikoeğitim ve psikoterapi sürecinde gerçekleşen değişimler oluşturmıştır.

Çocuk Merkezli Oyun Terapisi Seanslarının İçeriği

Başlangıçtaki seanslar çocuğun oldukça kaygılı bir görünümde, keşif davranışlarında bulunmadan odada sessizce vakit geçirdiği ve oyun oynamaktan kaçındığı bir zaman dilimini içermektedir. Henüz ilk seansta sessizce ağlayan olgu, bir sonraki oturumda terapistin sunduğu inisiyatif alma becerisine dayanarak annesine yapışık bir biçimde zaman geçirmiştir. İlk ebeveyn görüşmesine kadar gerçekleşen oturumlarda annesini görebileceği bir yerde konumlandırarak etkileşime girmeye çalışan çocuk, ilk 4 haftalık sürecin sonunda henüz yeni keşfetme ve oyun oynama davranışları sergilemiştir. Bu oturumların ana teması kaygı ve güven ihtiyacı biçiminde kendini göstermiştir.

İlerleyen oturumlarda kaygılı görünümünü sürdüren olgu, kaçınan bir biçimde keşif davranışlarında bulunmuştur. Sessizce kurduğu monologlarla oyun oynamaya başlamış ve ilk oturumlarda tepkisiz kalmasına rağmen terapistin davranışlarına, duygularına yönelik yansımalarına yorum yapmaya başlamıştır. Kaygısını göstermeye başlayan olgunun oynadığı oyunlar ayrılık temasını gündeme getirmiş ancak keşif ve ilişki ihtiyacı daha yoğun bir şekilde gözlemlenmiştir.

Önceki seanslara nispeten kaygısı azalmaya başlayan olgu terapistle kurduğu ilişkiyi artırmış ve artık annesi görüş alanında olmadan daha rahat bir biçimde oyun oynamaya başlamıştır. Ayrılık, güven ve ilişki temalarının deneyimlendiği bu süreçte olgu terapisti oyunlarına davet etmiş ve oyun oynarken kurduğu monologları diyaloglara dönüşmeye başlamıştır. Sözcüklerle ifade ettiği duygularını daha rahat bir biçimde ifade etmeye başlamıştır. Süreç devam ederken çocukla çalışan ruh sağlığı uzmanlarının karşılaştığı etik meselelerden biri gündeme gelmiş ve çocuk terapistine bir hediye getirmiştir. Terapist çocuğun duygularına yönelik yansımalarından sonra bunun yerine kendisine bir resim çizebileceği mesajını iletmıştır. Oturumların sonuna yaklaşıırken çocuğun oyunlarına kontrol, güç edinme ve ayrışma temaları hakim olmuştur. Terapistle oynadığı oyunlar üzerinden rekabeti deneyimleyen çocuk öz yeterliğinin arttığı, kontrolü elinde tuttuğu ve ayrışma üzerinden güç edindiği izlenimini veren oyunlarla daha sık vakit geçirmiştir.

Seansların sonuna doğru oldukça rahat bir görünümde ilişki başlatıp oyun oynayan olgu, oyun terapisinin sonlanma zamanıyla ilgili bilgilendirilmiştir. Bu süreçte olgunun oyunlarında ayrılık teması yeniden gündeme gelmiştir. Bunu izleyen son iki seansta oyunlara ayrılık karşısında kontrol ve güç edinme teması hakim olmuştur. Terapistle girdiği diyaloglarla kendini rahatça ifade edebilen olgu, odadaki davranışları ve duygudurumuna yönelik öz bildirimleriyle süreci sonlandırmaya hazır olduğunu düşündürmüştür. 24 seansın sonunda uygulama sonlandırılmıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Ayrılma kaygısı bozukluğu tanılı olgu ile yürütülen, 24 seans süren çocuk merkezli oyun terapisi uygulamasından sonra çocuğun davranışlarında olumlu yönde değişiklikler olduğu ve çocukta annenin başvuru yapmasını gerektiren belirtilerin ortadan kalktığı gözlemlenmiştir. Psikoterapi sürecinin sonunda çocuğun rahat bir biçimde kendisini ifade edebildiği, annesi olmadan ayrı bir şekilde odada rahatça oynayabildiği, karar vermesi gereken durumlarda tercihlerini gösterebildiği, öz güvenin arttığı, öz bakım becerilerinde yükselme olduğu, kendisini güçlü hissettiğini göstermek istediği, terapistle kurduğu ittifakın arttığı ve nihayetinde benlik saygısının yükseldiği gözlemlenmiştir. Başlangıç oturumlarındaki ilişki ihtiyacı, kaygı, ayrılık ve güven ihtiyacına yönelik oyun temaları süreç sonlanırken ayrışma, güç edinme ve kontrol şeklinde kendini göstermiştir.

Ebeveyn seanslarında anne ile baba çocuklarının ev ve diğer ortamlardaki davranış değişikliklerini bildirmiştir. Anne, olgunun kendisinden ayrı bir şekilde durabildiğini ve bunu kendisine söylediğini, yakınlarıyla anne babası olmadan başka bir yere gidebildiğini, evde lavaboya kendi başına gidebildiğini ve tuvaletini kendisinin yapabildiğini iletmıştır. Sonlandırma seansında ise anne olgunun bir önceki hafta kendisi olmadan okulda da durduğunu aktarmıştır. Buna göre, olgunun terapötik ortamda sergiledikleri davranışlar ve annesinin gündelik yaşamda gerçekleşen değişikliklere yönelik beyanları yürütülen çalışmanın etkili olduğunu göstermektedir. Nitekim olgunun daha fazla sorumluluk üstlenip özerkleştiği, daha olumlu bir benlik algısına sahip olduğu ve nihayetinde kaygılarının azaldığı hem terapistin gözlemleri hem ailenin beyanları ile ortaya konmuştur.

Ülkemizde oyun terapisiyle ilişkili az sayıda araştırma ve olgu sunumu olsa da son yıllarda bu çalışmalar giderek artmaktadır. Türkiye'de yapılan oyun terapisi çalışmalarının incelendiği bir çalışmada henüz yeni olan oyun terapisi çalışmalarının 2015 yılı itibarıyla daha çok tanınmaya başladığı ve en çok Çocuk Merkezli Oyun Terapisi olmak üzere 7 farklı oyun terapisi yöntemiyle çalışmalar yapıldığı vurgulanmıştır (Türe ve Barut, 2020). İlkokul öğrencileriyle yürütülen bir çalışmada oyun terapisiyle bütünleştirilmiş grupla psikolojik danışmanın sosyal kaygı düzeylerini azaltmada etkisi incelenmiş ve oyun terapisinin kısa sürede sosyal kaygı düzeyini azalttığı görülmüştür (Teke ve Sürücü, 2020). Oyunun kaygıyı azaltabileceği hipotezini test etmek için 2-6 yaşlarında 64 çocukla yürütülen bir çalışmada oyunda ustalaşmanın düşük kaygı puanlarıyla ilişkili olduğu bulunmuş ve oyun terapisinin etkililiği ortaya konmuştur (Milos ve Reiss, 1982). Ayrıca küçük yaş gruplarında kaygısı yüksek çocuklarla yapılan çalışmaların bulguları da düşünüldüğünde (Genç ve Tolan, 2021; Stulamaker ve Ray, 2015), çocuk merkezli oyun terapisinin diğer davranış sorunlarına ek olarak ayrılma kaygısı ve diğer kaygı bozukluğu durumlarında tercih edilebilecek bir yöntem olduğu söylenebilir.

Oyunun çocuğun duygusal deneyimleri üzerindeki etkisi ve erken yaşlarda müdahale edilmeyen farklı psikolojik sorunların ilerleyen dönemlerde risk oluşturması göz önünde bulundurulduğunda, ülkemizde çocuk ruh sağlığı alanında çalışan uzmanlar için oyun terapisi, olgunun durumuna göre bağımsız bir sağaltım aracı olarak veya farmakolojik tedavilere destek olarak kullanılabilir. Bu bağlamda çocuk merkezli oyun terapisinin ve diğer oyun terapisi yöntemlerinin çocukların farklı davranış sorunları üzerindeki etkisinin araştırıldığı olgu sunumları artırılabilir.

Kaynaklar

- Amerikan Psikiyatri Birliği (2013). *DSM-5 tanı ölçütleri başvuru kitabı* (E. Köroğlu, çev.). Ankara: HYB Yayıncılık.
- Axline, V. (2019). *Oyun Terapisi* (M. Baydoğan, çev.). Panama Yayın.
- Da Silva R.D.M., Austregésilo S.C., Ithamar. L. ve de Lima, L.S. (2017). Therapeutic play to prepare children for invasive procedures: a systematic review. *J Pediatría (Versão Em Português)*, 93:6-16.
- Demirer, E. (2021). Çocuk merkezli oyun terapisinin çocuktaki kaygı düzeyine etkisinin incelenmesi. *Academic Platform Journal of Education and Change*, 4:91-110.
- Freud, S. (1926). *Inhibitions, symptoms and anxiety*. The London Hogarth Press.
- Genç, M. ve Tolan, Ö.Ç. (2021). Okul öncesi dönemde sık görülen psikolojik ve gelişimsel bozukluklarda oyun terapisi uygulamaları. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 13:207-231.
- Koçkaya, S. ve Siyez, D.M. (2017). Okul öncesi çocuklarının çekingenlik davranışları üzerine oyun terapisi uygulamalarının etkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 9:31-44.
- Milos, M.E. ve Reiss, S. (1982). Effects of three play conditions on separation anxiety in young children. *J Consult Clin Psychol*, 50:389-395.
- Parman, T. (2022). Ayrılık, ayrılık, aman ayrılık!. *Eksiklik, Ayrılık ve Ötesi, Psikanaliz Defterleri 5* içinde (s.13-27). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ray, D.C. (2019). *İleri Düzey Oyun Terapisi* (D. Olgaç, çev.). Pinhan Yayıncılık.
- Schaefer, C. E. (2017). *Oyun terapisinin temelleri* (T. Özkaya, çev.). Nobel Yayınları.
- Stulamaker, H.L. ve Ray, D.C. (2015). Child-centered play therapy with young children who are anxious: A controlled trial. *Child Youth Serv Rev*, 57:127-133.
- Teber, M. (2015). Çocuk merkezli oyun terapisinin çocuklarda görülen davranış sorunlarının çözümüne etkisi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Hasan Kalyoncu Üniversitesi.
- Teke, E. ve Sürücü, A. (2020). Oyun terapisiyle bütünleştirilmiş grupla psikolojik danışmanın ilkökul öğrencilerinin sosyal kaygı düzeylerine etkisi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9:695-708.
- Tural, E. (2012). Ameliyat öncesi dönemde çocuklara verilen eğitim ve terapötik oyun yöntemlerinin çocuğun kaygı, korku ve ağrı düzeylerine etkisinin incelenmesi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Ege Üniversitesi.
- Türe, E. ve Barut, Y. (2020). Türkiye'de yapılan oyun terapisi çalışmalarının incelenmesi. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*; 4:127-138.
- Vaezzadeh, N., Douki, Z.E, Hadipour, A., Osia, S., Shahmohammadi, S. ve Sadeghi, R. (2011). The effect of performing preoperative preparation program on school age children's anxiety. *Iran J Pediatr*, 21:461-466.
- Yang, F.R. ve Wang, J. (2019). Play Therapy on Separation Anxiety Children-A Case Report. *Biomed J Sci & Tech Res*, 13(1), 9782-9783.
- Yanıt, E. (2019). Selektif mutizm vakasının yönlendirilmemiş oyun terapisi teknikleri ile sağaltımı (olgu sunumu). *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 2:68-76.
- Yılmaz, Ö. (2018). Okul öncesi çocuklarda oyun terapinin ayrılık kaygısı üzerine etkisinin değerlendirilmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Bülent Ecevit Üniversitesi.
- Yılmaz Demirer, Ö. ve Topan, A. (2023). Evaluation of the Effect of Play Therapy on Separation Anxiety among Preschool Children: A Randomized Controlled Study. *BAUN Health Sci J*, 12(3), 667-674.